

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 187 (XXXI) — Nr. 187

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Vineri, 8 martie 2019

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>	<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
LEGI ȘI DECRETE			
39.	— Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.....	2	
137.	— Decret privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.....	2	
★			
40.	— Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 63/2018 privind compensarea unor creanțe reciproce între statul român și persoanele beneficiare ale legilor din domeniul restituirii proprietății, precum și pentru prorogarea unui termen	3	
138.	— Decret privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 63/2018 privind compensarea unor creanțe reciproce între statul român și persoanele beneficiare ale legilor din domeniul restituirii proprietății, precum și pentru prorogarea unui termen.....	3	
★			
41.	— Lege privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020	4	
139.	— Decret pentru promulgarea Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020	4	
★			
42.	— Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat		5
140.	— Decret privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat		5
★			
43.	— Lege privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2018 pentru completarea art. 3 din Ordonanța Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea participării României la Programul pentru școli al Uniunii Europene.....		6
141.	— Decret pentru promulgarea Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2018 pentru completarea art. 3 din Ordonanța Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea participării României la Programul pentru școli al Uniunii Europene		6
ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE			
647.	— Ordin al ministrului pentru mediul de afaceri, comerț și antreprenariat privind aprobarea schemelor de ajutor <i>de minimis</i> pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat.....		7
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE			
	Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2019 (Completul competent să judece recursul în interesul legii).....		8–16

LEGI ȘI DECRETE**PARLAMENTUL ROMÂNIEI****CAMERA DEPUTAȚILOR****SENATUL****LEGE**

pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. — Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16 din 15 martie 2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 239 din 19 martie 2018, cu următoarea modificare:

— **Articolul 19 se abrogă.**

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI
DEPUTAȚILOR,
FLORIN IORDACHE

PREȘEDINTELE SENATULUI
**CĂLIN-CONSTANTIN-ANTON
POPESCU-TĂRICEANU**

București, 6 martie 2019.

Nr. 39.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI**DECRET**

privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

În temeiul prevederilor art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României d e c r e t e a z ă :

Articol unic. — Se promulgă Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2018 privind asigurarea măsurilor necesare organizării și desfășurării unor proiecte culturale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative și se dispune publicarea acestei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS-WERNER IOHANNIS

București, 5 martie 2019.

Nr. 137.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR **SENATUL**

L E G E
pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului
nr. 63/2018 privind compensarea unor creanțe reciproce
între statul român și persoanele beneficiare ale legilor
din domeniul restituirii proprietății, precum și pentru
prorogarea unui termen

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. — Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 63 din 12 iulie 2018 privind compensarea unor creanțe reciproce între statul român și persoanele beneficiare ale legilor din domeniul restituirii proprietății, precum și pentru prorogarea unui termen, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 602 din 13 iulie 2018, cu următoarea modificare:

— **La articolul 1 alineatul (2), litera c) se modifică și va avea următorul cuprins:**

„c) ordinul emis de șeful Cancelariei Prim-ministrului în temeiul Legii nr. 9/1998, republicată, cu modificările și completările ulterioare, decizia de plată emisă de Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, respectiv decizia de validare emisă de Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților cu privire la hotărâri emise de comisiile județene, respectiv a municipiului București, în temeiul Legii nr. 9/1998, republicată, cu modificările și completările ulterioare;”.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI
DEPUTAȚILOR,
FLORIN IORDACHE

PREȘEDINTELE SENATULUI
CĂLIN-CONSTANTIN-ANTON
POPESCU-TĂRICEANU

București, 6 martie 2019.
Nr. 40.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

D E C R E T
privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței
de urgență a Guvernului nr. 63/2018 privind compensarea
unor creanțe reciproce între statul român și persoanele
beneficiare ale legilor din domeniul restituirii proprietății,
precum și pentru prorogarea unui termen

În temeiul prevederilor art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României d e c r e t e a z ă:

Articol unic. — Se promulgă Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 63/2018 privind compensarea unor creanțe reciproce între statul român și persoanele beneficiare ale legilor din domeniul restituirii proprietății, precum și pentru prorogarea unui termen și se dispune publicarea acestei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS-WERNER IOHANNIS

București, 5 martie 2019.
Nr. 138.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENATUL

L E G E

privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. — Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58 din 28 iunie 2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 569 din 5 iulie 2018.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI
DEPUTAȚILOR,
FLORIN IORDACHE

PREȘEDINTELE SENATULUI
**CĂLIN-CONSTANTIN-ANTON
POPESCU-TĂRICEANU**

București, 6 martie 2019.
Nr. 41.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

D E C R E T

pentru promulgarea Legii privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020

În temeiul prevederilor art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României d e c r e t e a z ă:

Articol unic. — Se promulgă Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2018 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 8/2017 privind lansarea în cadrul Ministerului pentru Mediu de Afaceri, Comerț și Antreprenariat a Programului de susținere a internaționalizării operatorilor economici români, cu finanțare de la bugetul de stat, pentru perioada 2017—2020 și se dispune publicarea acestei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS-WERNER IOHANNIS

București, 5 martie 2019.
Nr. 139.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENATUL

L E G E

pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. — Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 91 din 10 octombrie 2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 864 din 11 octombrie 2018.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI
DEPUTAȚILOR,
FLORIN IORDACHE

PREȘEDINTELE SENATULUI
**CĂLIN-CONSTANTIN-ANTON
POPESCU-TĂRICEANU**

București, 6 martie 2019.
Nr. 42.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

D E C R E T

privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat

În temeiul prevederilor art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României d e c r e t e a z ă:

Articol unic. — Se promulgă Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2018 privind completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 82/2006 pentru recunoașterea meritelor personalului armatei participant la acțiuni militare și acordarea unor drepturi acestuia și urmașilor celui decedat și se dispune publicarea acestei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS-WERNER IOHANNIS

București, 5 martie 2019.
Nr. 140.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENATUL

L E G E

**privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului
nr. 94/2018 pentru completarea art. 3 din Ordonanța
Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea participării
României la Programul pentru școli al Uniunii Europene**

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. — Se aprobă Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94 din 31 octombrie 2018 pentru completarea art. 3 din Ordonanța Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea participării României la Programul pentru școli al Uniunii Europene, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 925 din 2 noiembrie 2018.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI
DEPUTAȚILOR,
FLORIN IORDACHE

PREȘEDINTELE SENATULUI
**CĂLIN-CONSTANTIN-ANTON
POPESCU-TĂRICEANU**

București, 6 martie 2019.
Nr. 43.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

D E C R E T

**pentru promulgarea Legii privind aprobarea Ordonanței
de urgență a Guvernului nr. 94/2018 pentru completarea art. 3
din Ordonanța Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea
participării României la Programul pentru școli
al Uniunii Europene**

În temeiul prevederilor art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României d e c r e t e a z ă:

Articol unic. — Se promulgă Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2018 pentru completarea art. 3 din Ordonanța Guvernului nr. 13/2017 privind aprobarea participării României la Programul pentru școli al Uniunii Europene și se dispune publicarea acestei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI
KLAUS-WERNER IOHANNIS

București, 5 martie 2019.
Nr. 141.

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL PENTRU MEDIUL DE AFACERI, COMERȚ ȘI ANTREPRENORIAS

ORDIN

privind aprobarea schemelor de ajutor *de minimis* pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat

Având în vedere:

— art. 7 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 20/2015, cu modificările și completările ulterioare;

— Regulamentul (UE) nr. 1.407/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene ajutoarelor *de minimis*;

— Corespondența nr. 2.461 din 5.03.2019 de la Consiliul Concurenței privind avizarea schemelor de ajutor *de minimis* pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat,

în conformitate cu prevederile:

— art. 2 coroborat cu art. 9 alin. (6) din Hotărârea Guvernului nr. 23/2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat, cu modificările și completările ulterioare;

— art. 2 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 296/2007 privind aprobarea Mecanismelor de derulare a acțiunilor din Programul de promovare a exportului, administrat de Ministerul Economiei și Comerțului, cu modificările ulterioare,

ministrul pentru mediul de afaceri, comerț și antreprenoriat emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă instituirea schemelor de ajutor *de minimis* pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat și administrat de Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat (MMACA) privind participarea operatorilor economici la târguri și expoziții internaționale în străinătate, organizarea de misiuni economice în străinătate și realizarea de studii de piață și pe produse.

Art. 2. — Prezentele scheme nu au în vedere ajutoarele destinate înființării și exploatării unei rețele de distribuție în alte state membre sau în țări terțe, conform Regulamentului (UE) nr. 1.407/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013.

Art. 3. — Schemele de ajutor *de minimis* pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat, sunt prevăzute în anexele nr. 1—3.

Art. 4. — Cererea de înscriere — declarație pe propria răspundere privind participarea la acțiunile din Programul de promovare a exportului, cu finanțare de la bugetul statului, administrat de Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat (MMACA) este prevăzută în anexa nr. 4. Cererea de înscriere — declarație pe propria răspundere a operatorului economic nu exonerează furnizorul de ajutor *de minimis* de obligația de a verifica îndeplinirea de către operatorul economic a condițiilor de eligibilitate din prezentele scheme.

Art. 5. — Declarația pe propria răspundere a beneficiarilor ajutorului *de minimis* referitoare la respectarea regulii privind cumulul ajutoarelor situate sub pragul *de minimis* admis este prevăzută în anexa nr. 5. Această declarație pe propria răspundere privind ajutorul cumulat *de minimis* face obiectul verificării de către MMACA și este asumată de beneficiar.

La data intrării în funcțiune a RegAS (Registrul ajutoarelor de stat), MMACA va trebui să verifice declarațiile tuturor aplicanților.

Art. 6. — MMACA, ca furnizor de ajutor *de minimis*, va transmite o înștiințare către fiecare beneficiar al prezentelor scheme, prin care aceștia sunt informați asupra ajutorului *de minimis* de care pot beneficia.

Art. 7. — MMACA, ca furnizor de ajutor *de minimis*, va încheia un act administrativ bilateral cu fiecare beneficiar al prezentelor scheme, prin care se va statua dreptul legal de a se acorda ajutor *de minimis* în termenii și condițiile stabilite prin prezentul ordin.

Art. 8. — MMACA, prin Direcția instrumente și programe promovare export, Direcția servicii interne, Direcția economică și Direcția juridică și relația cu Parlamentul, va duce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 9. — Prezentul ordin se aplică de la data intrării în vigoare până la 31 decembrie 2020. Plățile în cadrul schemelor se pot efectua până la data de 31.12.2021.

Art. 10. — Ordinul ministrului pentru mediul de afaceri, comerț și antreprenoriat nr. 500/2019 privind aprobarea schemelor de ajutor *de minimis* pentru acțiunile din Programul de promovare a exportului, finanțat de la bugetul de stat, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 și 136 bis din 20 februarie 2019, se abrogă.

Art. 11. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și în termen de 15 zile de la data publicării se va transmite spre informare Consiliului Concurenței și se va publica pe pagina de internet a Ministerului pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat.

Art. 12. — Anexele nr. 1—5*) fac parte integrantă din prezentul ordin.

Ministrul pentru mediul de afaceri, comerț și antreprenoriat,
Ștefan-Radu Oprea

București, 5 martie 2019.

Nr. 647.

*) Anexele nr. 1—5 se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 187 bis, care se poate achiziționa de la Centrul pentru relații cu publicul al Regiei Autonome „Monitorul Oficial”, București, șos. Panduri nr. 1.

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

DECIZIA Nr. 1

din 14 ianuarie 2019

Dosar nr. 2.691/1/2018

Ilie Iulian Dragomir	— vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Laura Mihaela Ivanovici	— președintele Secției I civile
Eugenia Voicheci	— președintele Secției a II-a civile
Corina Alina Corbu	— președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Daniel Grădinaru	— președintele Secției penale
Geanina Cristina Arghir	— judecător la Secția penală
Leontina Șerban	— judecător la Secția penală
Alexandra Iuliana Rus	— judecător la Secția penală
Ionuț Mihai Matei	— judecător la Secția penală
Luciana Mera	— judecător la Secția penală
Ana Hermina Iancu	— judecător la Secția penală
Lucia Tatiana Rog	— judecător la Secția penală
Maricela Cobzariu	— judecător la Secția penală
Marius Dan Foițoș	— judecător la Secția penală
Lavinia Valeria Lefterache	— judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei	— judecător la Secția penală
Valentin Horia Șelaru	— judecător la Secția penală
Dan Andrei Enescu	— judecător la Secția penală
Rodica Aida Popa	— judecător la Secția penală
Nina Ecaterina Grigoraș	— judecător la Secția I civilă
Mihaela Tăbârcă	— judecător la Secția I civilă
Rodica Zaharia	— judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu	— judecător la Secția a II-a civilă
Gheza Attila Farmathy	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Mădălina Elena Grecu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Completul competent să judece recursul în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 2.691/1/2018 este legal constituit, conform dispozițiilor art. 473 alin. (1) din Codul de procedură penală, art. 27¹ și art. 27² alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de către vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, domnul judecător Ilie Iulian Dragomir.

La ședința de judecată participă doamna Marinela Mincă, procuror șef al Biroului de reprezentare, Serviciul judiciar penal, Secția judiciară din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Conform art. 27³ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare, la ședința de judecată participă doamna Silvia Sanda Iancu, magistrat asistent în cadrul Completului pentru soluționarea recursurilor în interesul legii.

Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind interpretarea

și aplicarea unitară a dispozițiilor vizând încadrarea juridică a faptei unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal (mărturie mincinoasă) sau în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal în concurs formal cu art. 269 alin. (1) din Codul penal (favorizarea făptuitorului), cu aplicarea art. 38 alin. (2) din același cod.

Reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, doamna procuror șef Marinela Mincă, a arătat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de dispozițiile art. 471 și art. 472 din Codul de procedură penală, la nivel național fiind identificate numeroase hotărâri judecătorești definitive prin care s-a soluționat diferit problema dedusă azi judecătii, dovada existenței practicii neunitare fiind făcută cu anexele atașate la dosar.

A susținut că punctul de vedere al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este acela că fapta martorului care face declarații mincinoase sau nu spune tot ce știe, sub prestare de jurământ, întrunește doar elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal, considerând că infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracter de incriminare generală, dar subsidiară, ajutorul dat unui făptuitor primind această calificare numai atunci când alte dispoziții nu incriminează ipoteze speciale de favorizare, achiesând astfel la prima orientare jurisprudențială identificată la nivel național.

În argumentare, reprezentantul Ministerului Public, făcând trimitere la doctrină, a arătat că a fost definit concursul de calificări ca fiind „*situația în care două sau mai multe dispoziții legale sunt susceptibile de a fi aplicate pentru sancționarea acțiunii comise de făptuitor, deși în realitate există doar o singură infracțiune. Ceea ce este comun concursului ideal și concursului de calificări este pluralitatea de texte legale aplicabile în privința acțiunii autorului, iar elementul care le diferențiază este existența pluralității reale de infracțiuni în cazul concursului ideal, în vreme ce în ipoteza concursului de calificări pluralitatea infracțională este doar aparentă, fiind de fapt în prezența unei infracțiuni unice*”. Totodată, a mai precizat că „*suntem în prezența unor calificări alternative în situația în care între conținuturile legale ale infracțiunilor susceptibile de a fi reținute există o opoziție esențială, astfel încât alegerea unei calificări o exclude în mod necesar pe cealaltă, iar această delimitare presupune o analiză atentă a normelor legale în concurs pentru a putea constata dacă ele se exclud sau nu*.” Printre ipotezele concursului de calificări se află și situația conflictului între o calificare generală și una specială, respectiv dacă o calificare se regăsește, ca element sau circumstanță, în structura altei calificări.

Doctrina a relevat situațiile care disting concursul de calificări față de concursul ideal, astfel: dacă există o normă specială, care conține toate elementele normei generale, la care se adaugă altele, neprevăzute de aceasta, este vorba de un concurs de calificări; dacă o normă care conține elemente în plus față de cealaltă omite însă unele dintre elementele acesteia, va exista un concurs ideal de infracțiuni, deoarece ambele norme trebuie să primească aplicare pentru reprimarea acțiunii ilicite sub toate aspectele ei și, din această perspectivă,

s-a apreciat necesară analiza comparativă a conținutului constitutiv al infracțiunilor de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1), și de favorizare a făptuitorului, prevăzută de art. 269 alin. (1), ambele din Codul penal.

Astfel, s-a reținut că în ceea ce privește obiectul juridic generic, acesta este comun, întrucât infracțiunile menționate fac parte din categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției (partea specială — titlul IV), respectiv ansamblul relațiilor sociale care se constituie și se desfășoară în legătură cu asigurarea legalității, independenței, imparțialității în procesul de înfăptuire a actului de justiție.

Obiectul juridic special al celor două infracțiuni a fost definit de instanța de control constituțional ca fiind „*reprezentat de activitatea de înfăptuire a justiției sub aspectul administrării mijloacelor de probă, în vederea stabilirii adevărului juridic, ceea ce presupune o participare corectă și loială la acest proces a celor care au informații ce pot conduce la dezlegarea pricinii ori constatării vinovăției sau nevinovăției unei persoane în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă, iar în cazul infracțiunii de favorizare a făptuitorului de relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, pentru a căror rezolvare nestingherită făptuitorii nu trebuie să fie ajutați să se sustragă raportului juridic penal sau raportului juridic de executare a pedepsei sau să beneficieze de anumite rezultate ale infracțiunii*”.

Subiectul activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă în varianta simplă — art. 273 alin. (1) — este calificat și poate fi doar martorul.

În doctrină s-a apreciat că „*pentru a putea fi săvârșită infracțiunea de mărturie mincinoasă, calitatea de martor a unei persoane trebuie să fie legal atribuită în momentul audierii sale. Nu pot fi deci subiecți activi nemijlociți ai infracțiunii de mărturie mincinoasă persoanele care nu pot fi audiate ca martori, din orice motiv*”, iar din acest punct de vedere infracțiunea de mărturie mincinoasă este o infracțiune proprie, cu subiect activ calificat prin calitate pe care trebuie să o aibă făptuitorul, calitate determinată de un anume raport procesual în care se găsește acesta.

Spre deosebire de mărturia mincinoasă, norma penală ce incriminează favorizarea făptuitorului nu cere o condiție specială, astfel încât orice persoană fizică sau juridică ce îndeplinește condițiile legale pentru a răspunde penal poate fi subiect activ al infracțiunii.

Elementul material al infracțiunii de mărturie mincinoasă se materializează prin acțiune, constând în manifestarea subiectului activ de a face afirmații mincinoase sau prin omisiune, constând în atitudinea acestuia de a nu spune tot ce știe. Pentru ca acțiunea de a face afirmații mincinoase sau ca omisiunea de a spune tot ce știe să constituie elementul material al infracțiunii de mărturie mincinoasă, trebuie să îndeplinească anumite cerințe esențiale: afirmația mincinoasă sau omisiunea de a spune ce știe să privească „fapte sau împrejurări esențiale”, sintagma *împrejurări esențiale*, primind în doctrină semnificația atât a faptelor principale ale cauzei, cât și a circumstanțelor în care au avut loc acestea, precum și a altor date de natură a servi la soluționarea cauzei, caracterul esențial al împrejurărilor determinându-se în funcție de obiectul probei.

Elementul material al infracțiunii de favorizare a făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) din Codul penal constă în ajutorul dat unui făptuitor prin acțiune (comisiune) sau inacțiune (omisiune), consacrandu-se, doctrinar și jurisprudențial, condiția ca ajutorul să fie cert, efectiv, să aibă aptitudinea de a realiza împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor, cerința esențială explicită cu privire la elementul material fiind reprezentată de scopul în care este dat ajutorul, respectiv împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

În raport cu criteriile de diferențiere enunțate, s-a apreciat că, în ipoteza examinată, este vorba de un concurs de calificări, și nu un concurs ideal, formal.

Din examinarea normelor care incriminează cele două infracțiuni, s-a constatat că ceea ce le diferențiază, în ipoteza examinată, este doar calificarea subiectului activ în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă, fiind evidentă suprapunerea celorlalte elemente constitutive (obiect juridic, subiect pasiv, urmare imediată) și s-a reținut că, astfel, caracterul general al normei prevăzute de art. 273 alin. (1) din Codul penal atrage incidența acestor dispoziții, în mod subsidiar, atunci când nu sunt incidente alte dispoziții legale.

Prin urmare, infracțiunea de mărturie mincinoasă, atunci când afirmațiile necorespunzătoare adevărului sau omisiunea declarării celor știute privind fapte sau împrejurări esențiale ale cauzei de către o persoană audiată în calitate de martor sunt destinate ajutorării împiedicării sau îngreunării efectuării cercetărilor într-o cauză și tragerii la răspundere penală, are un caracter special în raport cu incriminarea prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal. Ca atare, având în vedere caracterul de incriminare subsidiar al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, ajutorul dat unui făptuitor constituie infracțiune numai atunci când faptele care o definesc nu sunt incriminate prin dispoziții speciale, astfel încât se poate concluziona că ne aflăm în ipoteza unui concurs de calificări, și nu a unui concurs ideal, conform art. 38 alin. (2) din Codul penal.

Totodată, s-a reținut că depozițiile date de martor cu nesocotirea obligației de a declara adevărul în legătură cu obiectul audierii, în lipsa altor acte concrete de favorizare, constituie doar infracțiunea de mărturie mincinoasă, coexistența celor două infracțiuni fiind posibilă doar în situația în care latura obiectivă este realizată prin acte materiale diferite. În acest sens s-a arătat că infracțiunea de mărturie mincinoasă constituie o variantă specială a favorizării unui făptuitor întrucât, prin mărturie mincinoasă, în cauzele penale, se poate realiza implicit și o favorizare a făptuitorului.

Astfel, indiferent de faptul că, prin mărturia depusă în mod mincinos, inculpatul acționează cu intenție directă, urmărind favorizarea unui făptuitor sau cu intenție indirectă, adică fără să urmărească în mod expres favorizarea făptuitorului, dar acceptând posibilitatea producerii și a acestui rezultat, aceeași faptă nu poate întruni elementele materiale a două infracțiuni distincte, urmând a se reține numai „infracțiunea specială”, respectiv infracțiunea de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

S-a apreciat că un alt argument că voința legiuitorului a fost aceea de a sancționa doar mărturia mincinoasă, într-o asemenea ipoteză, este reprezentat de dispozițiile art. 120 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală, potrivit cărora martorului i se aduce la cunoștință obligația de a da declarații conform cu realitatea, atrăgându-i-se atenția că legea pedepsește infracțiunea de mărturie mincinoasă și s-a făcut trimitere în sprijinul acestei abordări la doctrina recentă, potrivit căreia nu se poate ca prin comiterea unei acțiuni prin care se aduce atingere doar unui obiect juridic să se rețină în concurs două infracțiuni îndreptate împotriva relațiilor sociale privind înfăptuirea justiției.

În contextul acestor argumente s-a apreciat că fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată, atunci când fapta este comisă pentru favorizarea autorului, reprezintă o formă specială de favorizare care întrunește condițiile de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă.

Ca atare, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a solicitat, în temeiul art. 474 din Codul de procedură penală, admiterea

recursului în interesul legii și pronunțarea unei decizii prin care să se dea o interpretare unitară problemei de drept ce formează obiectul învestirii instanței, apreciind că soluția corectă corespunde orientării majoritare conturate în jurisprudența națională.

Președintele completului, domnul judecător Ilie Iulian Dragomir, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, după ce a acordat posibilitatea membrilor completului să adreseze întrebări reprezentantului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, constatând că nu sunt alte chestiuni ori întrebări de formulat din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

1. Problema de drept care a generat practica neunitară

Prin recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție s-a arătat că, în practica judiciară națională, nu există un punct de vedere unitar cu privire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor vizând încadrarea juridică a faptei unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal (mărturie mincinoasă) sau în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal în concurs formal cu art. 269 alin. (1) din Codul penal (favorizarea făptuitorului), cu aplicarea art. 38 alin. (2) din același cod.

2. Examenul jurisprudențial

Prin recursul în interesul legii s-a arătat că, în urma verificării jurisprudenței la nivel național, nu s-a stabilit în mod unitar dacă fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată este cea de mărturie mincinoasă prevăzută de dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal sau cea de mărturie mincinoasă în concurs formal cu favorizarea făptuitorului prevăzută de dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal raportat la art. 269 alin. (1) din Codul penal, cu aplicarea art. 38 alin. (2) din același cod.

3. Soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești

3.1. Într-o primă orientare a practicii s-a considerat că fapta martorului care face declarații mincinoase sau nu spune tot ce știe, sub prestare de jurământ, întrunește doar elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Instanțele au considerat că infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracter de incriminare generală, dar subsidiară, ajutorul dat unui făptuitor primind această calificare numai atunci când alte dispoziții nu incriminează ipoteze speciale de favorizare. Prin urmare, s-a apreciat că atunci când este săvârșită prin efectuarea de afirmații mincinoase sau omisiunea de a expune cele știute privind fapte sau împrejurări esențiale ale cauzei de către o persoană audiată în calitate de martor, dacă scopul este același, constând în ajutorul dat făptuitorului pentru împiedicarea sau îngreunarea tragerii la răspundere penală, norma prioritară este cea prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Totodată, s-a reținut că depozițiile date de martor cu nesocotirea obligației de a declara adevărul în legătură cu obiectul audierii, în lipsa altor acte concrete de favorizare, constituie doar infracțiunea de mărturie mincinoasă, coexistența celor două infracțiuni fiind posibilă doar în situația în care latura obiectivă este realizată prin acte materiale diferite (anexele nr. 1—9), același punct de vedere fiind împărtășit și de instanța supremă (anexele nr. 10—11).

În acest sens s-a arătat că infracțiunea de mărturie mincinoasă constituie o variantă specială a favorizării unui făptuitor, întrucât prin mărturie mincinoasă, în cauzele penale, se poate realiza implicit și o favorizare a făptuitorului.

Astfel, s-a conchis că indiferent de faptul că, prin mărturia mincinoasă depusă, inculpatul acționează cu intenție directă, urmărind favorizarea unui făptuitor, sau cu intenție indirectă, adică neurmărind în mod expres favorizarea făptuitorului, dar acceptând posibilitatea producerii și a acestui rezultat, aceeași faptă nu poate întruni elementele materiale a două infracțiuni distincte, urmând a se reține numai „infracțiunea specială”, respectiv infracțiunea de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 269 alin. (1) din Codul penal.

3.2. Într-o a doua orientare a practicii, instanțele de judecată au stabilit că ajutorul care constituie obiectul material al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, atunci când reprezintă o acțiune care realizează conținutul unei alte infracțiuni, se poate reține concursul formal, în condițiile art. 38 alin. (2) din Codul penal. Instanțele au reținut că afirmațiile mincinoase generează atât urmarea alterării aflării adevărului, cât și urmarea favorizării inculpatului în cadrul procesului penal în care este judecat, deoarece, deși obiectul juridic generic este identic, obiectul juridic special este „asemănător, dar nu identic”, iar pedeapsa aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de favorizare a făptuitorului este mai mare decât cea pentru comiterea infracțiunii de mărturie mincinoasă, astfel încât nu se poate accepta că infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracter subsidiar față de cea de mărturie mincinoasă (anexele nr. 12—22), această orientare fiind ilustrată și de jurisprudența instanței supreme (anexa nr. 23).

3.3. Ca urmare a verificării jurisprudenței naționale, judecătorul-raportor a identificat chiar și o a treia orientare a practicii, cea în care s-a considerat că fapta martorului care face declarații mincinoase sau nu spune tot ce știe, sub prestare de jurământ, întrunește doar elementele de tipicitate ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului prevăzută de dispozițiile art. 269 alin. (1) din Codul penal:

— „În ceea ce privește raportul dintre infracțiunea de favorizarea făptuitorului și infracțiunea de mărturie mincinoasă se apreciază că, spre deosebire de vechea reglementare, având în vedere inversarea topicii textelor normative în cadrul titlului IV și limitele superioare de pedeapsă, Codul penal din 2009 nu atribuie caracter general subsidiar infracțiunii prevăzute de art. 269 alin. (1) din Codul penal în raport cu cea prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

În acest sens, ajutorul acordat făptuitorului de către persoana care se prezintă, din proprie inițiativă, în fața organului judiciar, solicită să fie audiată și dă, în calitate de martor, declarații mincinoase, afirmând că este autorul unei fapte pe care nu o comisese, în scopul evident de a împiedica sau îngreuna cercetările cu privire la persoana făptuitorului, constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului.

Referitor la posibilitatea reținerii unei pluralități de infracțiuni se evidențiază că aceasta există doar în situația în care împrejurările de fapt concrete relevă elemente obiective care nu se suprapun, astfel încât nu se poate reține, doar în considerarea condițiilor în care a fost comisă fapta, existența unui concurs ideal de infracțiuni între infracțiunea de favorizare a făptuitorului și cea de mărturie mincinoasă”. (anexa nr. 6 — Judecătoria Oradea).

4. Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

În opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, ca titular al sesizării, s-a arătat că prima orientare jurisprudențială este soluția legală în materie și s-a argumentat că dezlegarea problemei de drept impune a lămuri dacă în situația faptică descrisă (fapta unei persoane audiate în calitate de martor de a da declarații mincinoase sau

de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată) ne regăsim în prezența unui concurs de calificări (caz în care va fi reținută doar o singură faptă) sau a unui concurs ideal (caz în care vor fi incidente două infracțiuni).

Concursul de calificări a fost definit în doctrină¹ ca fiind „situația în care două sau mai multe dispoziții legale sunt susceptibile de a fi aplicate pentru sancționarea acțiunii comise de făptuitor, deși în realitate există doar o singură infracțiune. Ceea ce este comun concursului ideal și concursului de calificări este pluralitatea de texte legale aplicabile în privința acțiunii autorului, iar elementul care le diferențiază este existența pluralității reale de infracțiuni în cazul concursului ideal, în vreme ce în ipoteza concursului de calificări pluralitatea infracțională este doar aparentă, fiind de fapt în prezența unei infracțiuni unice”.

Totodată, doctrina² a precizat că „suntem în prezența unor calificări alternative în situația în care între conținuturile legale ale infracțiunilor susceptibile de a fi reținute există o opoziție esențială, astfel încât alegerea unei calificări o exclude în mod necesar pe cealaltă, iar această delimitare presupune o analiză atentă a normelor legale în concurs pentru a putea constata dacă ele se exclud sau nu.” Printre ipotezele concursului de calificări se află și situația conflictului între o calificare generală și una specială, respectiv dacă o calificare se regăsește, ca element sau circumstanță, în structura altei calificări.

Același autor³ a relevat situațiile care disting concursul de calificări față de concursul ideal, astfel: dacă există o normă specială, care conține toate elementele normei generale, la care se adaugă altele, neprevăzute de aceasta, este vorba de un concurs de calificări; dacă o normă care conține elemente în plus față de cealaltă omite însă unele dintre elementele acesteia, va exista un concurs ideal de infracțiuni deoarece ambele norme trebuie să primească aplicare pentru reprimarea acțiunii ilicite sub toate aspectele ei și, din această perspectivă, s-a apreciat necesară o analiză comparativă a conținutului constitutiv al infracțiunilor de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal și favorizarea făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) din același cod.

Astfel, s-a reținut că în ceea ce privește obiectul juridic generic, acesta este comun, întrucât infracțiunile menționate fac parte din categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției (Partea specială — titlul IV), respectiv ansamblul relațiilor sociale care se constituie și se desfășoară în legătură cu asigurarea legalității, independenței, imparțialității și fermității în procesul de înfăptuire a actului de justiție.

Obiectul juridic special al celor două infracțiuni a fost definit de instanța de control constituțional⁴ ca fiind reprezentat de activitatea de înfăptuire a justiției sub aspectul administrării mijloacelor de probă, în vederea stabilirii adevărului juridic, ceea ce presupune o participare corectă și loială la acest proces a celor care au informații ce pot conduce la dezlegarea pricinii ori constatării vinovăției sau nevinovăției unei persoane în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă, iar în cazul infracțiunii de favorizare a făptuitorului⁵ de relațiile sociale privitoare la

înfăptuirea justiției, pentru a căror rezolvare nestingerită făptuitorii nu trebuie să fie ajutați să se sustragă raportului juridic penal sau raportului juridic de executare a pedepsei sau să beneficieze de anumite rezultate ale infracțiunii.

Subiectul activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă în varianta simplă [alin. (1)] este calificat, putând fi doar martorul⁶.

În doctrină⁷ s-a apreciat că „pentru a putea fi săvârșită infracțiunea de mărturie mincinoasă, calitatea de martor a unei persoane trebuie să fie legal atribuită în momentul audierii sale. Nu pot fi deci subiecți activi nemijlociți ai infracțiunii de mărturie mincinoasă persoanele care nu pot fi audiate ca martori, din orice motiv”, iar din acest punct de vedere, infracțiunea de mărturie mincinoasă este o infracțiune proprie, cu subiect activ calificat prin calitatea pe care trebuie să o aibă făptuitorul, calitate determinată de un anume raport procesual în care se găsește acesta.

Spre deosebire de mărturia mincinoasă, norma penală ce incriminează favorizarea făptuitorului nu cere o condiție specială, astfel încât orice persoană fizică sau juridică ce îndeplinește condițiile legale pentru a răspunde penal poate fi subiect activ al infracțiunii.

Elementul material al infracțiunii de mărturie mincinoasă se materializează prin acțiune, constând în manifestarea subiectului activ de a face afirmații mincinoase sau prin omisiune, constând în atitudinea acestuia de a nu spune tot ce știe.

Pentru ca acțiunea de a face afirmații mincinoase sau ca omisiunea de a spune tot ce știe să constituie elementul material al infracțiunii de mărturie mincinoasă, trebuie să îndeplinească anumite condiții, care au caracter de cerințe esențiale: afirmația mincinoasă sau omisiunea de a spune ce știe să privească „fapte sau împrejurări esențiale”.

Doctrinar⁸ s-a apreciat că prin expresia „împrejurări esențiale” se înțeleg atât faptele principale ale cauzei, cât și circumstanțele în care au avut loc acestea, precum și alte date de natură a servi la soluționarea cauzei, caracterul esențial al împrejurărilor determinându-se în funcție de obiectul probei. Din punct de vedere al existenței infracțiunii nu interesează scopul sau mobilul faptei, statuându-se⁹ că atunci când sunt cunoscute vor fi avute în vedere cu ocazia individualizării răspunderii penale.

Elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 269 alin. (1) din Codul penal constă în ajutorul dat unui făptuitor prin acțiune (comisiune) sau inacțiune (omisiune).

S-a consacrat în literatura de specialitate¹⁰ și jurisprudențial că ajutorul trebuie să fie cert, efectiv, să aibă aptitudinea de a realiza împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor, cerința esențială explicită cu privire la elementul material fiind reprezentată de scopul în care este dat ajutorul, respectiv împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

În raport cu criteriile de diferențiere enunțate s-a apreciat că, în ipoteza examinată, este vorba de un concurs de calificări, și nu un concurs ideal, formal.

¹ Florin Streteanu, *Concursul de infracțiuni*, Editura Lumina Lex, 1999, p. 142.

² Florin Streteanu, *idem*, p. 144.

³ Florin Streteanu, *idem*, p. 153.

⁴ Decizia nr. 97 din 1 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 540 din 29 iunie 2018 (paragraful 36).

⁵ Decizia Curții Constituționale nr. 64 din 9 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 145 din 27 februarie 2017 (opinie separată).

⁶ Conform art. 114 din Codul de procedură penală, „poate fi audiată în calitate de martor orice persoană care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală”.

⁷ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, N. Iliescu și alții, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, Partea specială, vol. IV, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003, p. 157.

⁸ O. Loghin, A. Filipaș, *Drept penal român, Partea specială*, Ediție revizuită, Casa de Editură și Presă „Șansa” — S.R.L., București, 1992, p. 208.

⁹ Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, N. Iliescu și alții, *Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003, p. 161.

¹⁰ O. Loghin, A. Filipaș, *Drept penal român, Partea specială*, Ediție revizuită, Casa de Editură și Presă „Șansa” — S.R.L., București, 1992, p. 217.

Din examinarea normelor care incriminează cele două infracțiuni s-a constatat că ceea ce le diferențiază, în ipoteza examinată, este doar calificarea subiectului activ în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă, fiind evidentă suprapunerea celorlalte elemente constitutive (obiect juridic, subiect pasiv, urmare imediată); astfel s-a reținut caracterul general al normei prevăzute de art. 273 alin. (1) din Codul penal și, în consecință, aplicarea acestor dispoziții, în mod subsidiar, atunci când nu sunt incidente alte dispoziții legale.

Prin urmare, infracțiunea de mărturie mincinoasă, atunci când afirmațiile necorespunzătoare adevărului sau omisiunea declarării sunt destinate ajutorării împiedicării sau îngreunării efectuării cercetărilor într-o cauză și tragerii la răspundere penală, are un caracter special în raport cu incriminarea prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal. Ca atare, având în vedere caracterul de incriminare subsidiar¹¹ al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, ajutorul dat unui făptuitor constituie infracțiune numai atunci când faptele care o definesc nu sunt incriminate prin dispoziții speciale. Astfel încât se poate concluziona că ne aflăm în ipoteza unui concurs de calificări și nu a unui concurs ideal, conform art. 38 alin. (2) din Codul penal.

De asemenea s-a statuat¹² că declarațiile nesincere, mincinoase nu sunt acțiuni sau inacțiuni care să definească elementul material al laturii obiective a infracțiunii de favorizare a făptuitorului, ele putând constitui mijloace, acțiuni de alterare, de ascundere a adevărului, dar nu și de îngreunare sau zădărniciere a urmăririi penale, judecătii ori a executării pedepsei. (...) Fără îndoială că minciuna creează dificultăți urmăririi penale sau judecătii, pe care le pot îngreuna sau zădărnici uneori, însă nu este de natură să caracterizeze elementul material al laturii obiective a infracțiunii de favorizare a făptuitorului.

S-a apreciat că un alt argument că voința legiuitorului a fost aceea de a sancționa doar mărturia mincinoasă, într-o asemenea ipoteză, este reprezentat de dispozițiile art. 120 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală, potrivit cărora martorului i se aduce la cunoștință obligația de a da declarații conform cu realitatea, atrăgându-i-se atenția că legea pedepsește infracțiunea de mărturie mincinoasă și s-a făcut trimitere în sprijinul acestei abordări la doctrina recentă¹³, potrivit căreia nu se poate ca prin comiterea unei acțiuni prin care se aduce atingere doar unui obiect juridic să se rețină în concurs două infracțiuni îndreptate împotriva relațiilor sociale privind înfăptuirea justiției.

În contextul acestor argumente s-a apreciat că fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată, atunci când fapta este comisă pentru favorizarea autorului, reprezintă o formă specială de favorizare care întrunește condițiile de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă.

A conchis solicitând Înaltei Curți de Casație și Justiție să constate că această problemă de drept a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești și, printr-o decizie obligatorie, să stabilească modul unitar de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale, conform art. 474 din Codul de procedură penală.

5. Raportul asupra recursului în interesul legii

Prin raportul întocmit în cauză, judecătorul-raportor a apreciat că recursul în interesul legii este admisibil.

Rezumând problema de drept care a primit soluții diferite la instanțele judecătorești prin hotărâri definitive, judecătorul-

raportor a apreciat, prin propunerea soluției formulate, că infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracterul de incriminare generală, neputându-se reține un concurs ideal de infracțiuni în ipoteza unei preținse declarații mincinoase între infracțiunea de favorizare a făptuitorului și infracțiunea de mărturie mincinoasă, aceasta din urmă având caracterul unei norme speciale, astfel că se aplică principiul *specialia generalibus derogant*.

Favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, între infracțiunile de favorizare a făptuitorului și cea de mărturie mincinoasă existând un raport de subsidiaritate de tipul infracțiune generală — infracțiune specială, astfel că presupusul ajutor dat de către inculpatul X nu poate primi calificarea juridică de favorizare a făptuitorului, câtă vreme legiuitorul, prin dispozițiile Codului penal, a incriminat o ipoteză specială de favorizare, în speță, cea de mărturie mincinoasă.

În cazul infracțiunilor contra înfăptuirii justiției care prin specificul lor se pot prezenta ca formă aparte de favorizare, ele își păstrează autonomia și nu pot da naștere unui concurs de infracțiuni doar pentru că, în urma efectelor produse, au împiedicat sau îngreunat cercetările într-o cauză penală.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție, examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul-raportor, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reține următoarele:

6.1. Admisibilitatea sesizării

În virtutea rolului său constituțional conferit de art. 126 alin. (3) din legea fundamentală, Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești prin cele două mecanisme instituite de Codul de procedură penală, respectiv recursul în interesul legii și procedura pronunțării hotărârilor prealabile.

Din interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 471 și art. 472 din Codul de procedură penală, aplicabile în materia recursului în interesul legii, rezultă că pentru a se apela la un asemenea mecanism de unificare a practicii judiciare trebuie îndeplinite mai multe condiții de admisibilitate.

În primul rând, promovarea recursului în interesul legii se realizează de unul dintre titularii prevăzuți în mod expres de art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, cerință care este îndeplinită în cauză, având în vedere că instanța supremă a fost sesizată de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Cererea, așa cum arată art. 471 alin. (2) din Codul de procedură penală, trebuie să cuprindă anumite elemente de conținut, respectiv enunțarea soluțiilor diferite date problemei de drept și motivarea acestora, jurisprudența Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului sau, după caz, a Curții de Justiție a Uniunii Europene, opiniile relevante din doctrină, precum și soluția ce se propune a fi pronunțată în recursul în interesul legii, aspecte formale care se regăsesc în cuprinsul prezentei sesizări.

Condiția esențială pentru promovarea recursului în interesul legii, ce rezultă din analiza coroborată a dispozițiilor art. 471 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală și ale art. 472 din același cod, o reprezintă existența unei probleme de drept care a primit rezolvări diferite din partea instanțelor judecătorești, prin hotărâri definitive, ce trebuie dovedită prin anexarea acestora la cererea formulată de titularul sesizării.

¹¹ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, N. Iliescu și alții, *Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003, p. 188.

¹² Horia Diaconescu, *Posibilitatea comiterii infracțiunii de favorizare a infractorului de către persoana vătămată prin infracțiune*. Revista „Dreptul” nr. 5/2001, p. 181.

¹³ Sergiu Bogdan —coordonator — Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod penal, Partea specială, Analize, Explicații, Comentarii*, Editura Universul Juridic, 2014, p. 338. G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay și alții, *Codul penal, Comentariu pe articole*, Ediția a 2-a, Editura C. H. Beck, 2016, p. 273—274; Mihail Udriou, *Drept penal, Partea specială*, Ediția a 3-a, Editura C. H. Beck, 2016, p. 347. Măria Oprea, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura Universul Juridic, 2015, p. 310.

Raportând această din urmă cerință la datele concrete ale cauzei cu care a fost investit Completul competent să judece recursul în interesul legii, se observă că este îndeplinită jurisprudența atașată actului de sesizare, respectiv *anexele nr. 1—11 și 12—23*, relevând soluționarea în mod diferit, prin hotărâri judecătorești definitive, a chestiunii de drept care formează obiectul judecății.

Ca urmare, constatând că cererea de recurs în interesul legii formulată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție întrunește toate condițiile prevăzute de art. 471 și art. 472 din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta este admisibilă.

6.2. Cadrul legal

Următoarele dispoziții legale au fost apreciate ca având incidență în soluționarea prezentului recurs în interesul legii:

— Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 269 din Codul penal — Favorizarea făptuitorului

(1) *Ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.*

(2) *Pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.*

(3) *Favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.*

Art. 269 din Codul penal — Mărturia mincinoasă

(1) *Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întreat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.*

(2) *Mărturia mincinoasă săvârșită:*

a) *de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor;*

b) *de un investigator sub acoperire;*

c) *de o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de un interpret;*

d) *în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.*

(3) *Autorul nu se pedepsește dacă își retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.*

Art. 38 din Codul penal — Concursul de infracțiuni

(1) *Există concurs real de infracțiuni când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană, prin acțiuni sau infracțiuni distincte, înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna din ele. Există concurs real de infracțiuni și atunci când una dintre infracțiuni a fost comisă pentru săvârșirea sau ascunderea altei infracțiuni.*

(2) *Există concurs formal de infracțiuni când o acțiune sau o infracțiune săvârșită de o persoană, din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau a urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni.*

— În jurisprudența Curții Constituționale a României au fost identificate câteva hotărâri care au analizat, din punct de vedere al conformității textelor legale cu legea fundamentală, dispozițiile referitoare la obiectul juridic special al celor două infracțiuni:

— Prin Decizia Curții Constituționale nr. 97 din 1 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 540 din 29 iunie 2018 și, respectiv, prin Decizia nr. 480 din 12 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 835 din

1 octombrie 2018, instanța de contencios constituțional a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 273 alin. (1) din Codul penal, reținând în paragrafele 35—36, respectiv paragrafele 34—35, că: „Pe de altă parte, Curtea reține că dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal reglementează infracțiunea de «Mărturie mincinoasă», infracțiune care se regăsea, într-o variantă asemănătoare, în cuprinsul art. 260 din Codul penal din 1969. Infracțiunea de «Mărturie mincinoasă» face parte din titlul IV din Codul penal cu denumirea marginală «Infracțiuni contra înfăptuirii justiției».

În continuare, Curtea observă că obiectul juridic generic al tuturor infracțiunilor contra înfăptuirii justiției îl reprezintă ansamblul relațiilor sociale care se constituie și se desfășoară în legătură cu asigurarea legalității, independenței, imparțialității și fermității în procesul de înfăptuire a actului de justiție. În ceea ce privește infracțiunea de mărturie mincinoasă, Curtea reține că obiectul juridic special al acesteia este reprezentat de activitatea de înfăptuire a justiției sub aspectul administrării mijloacelor de probă în vederea stabilirii adevărului juridic, ceea ce presupune o participare corectă și loială la acest proces a celor care au informații ce pot conduce la dezlegarea pricinii ori constatării vinovăției sau nevinovăției unei persoane. În ceea ce privește celelalte infracțiuni din acest titlu al Codului penal, Curtea observă, de exemplu, că, în cazul infracțiunii de nedenunțare, obiectul juridic special este reprezentat de valoarea socială cu privire la sesizarea organelor judiciare, iar în cazul infracțiunii de evadare, obiectul juridic îl formează relațiile sociale cu privire la înfăptuirea justiției sub aspectul autorității actelor judiciare și al respectării de către persoanele supuse unor măsuri de reținere sau deținere a dispozițiilor organelor judiciare».

— Prin Decizia nr. 249 din 25 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 768 din 27 septembrie 2017, și, respectiv, prin Decizia nr. 810 din 7 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 203 din 6 martie 2018, instanța de contencios constituțional a respins ca neîntemeiată, printre altele, și excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 269 din Codul penal, reținând în paragraful 21, respectiv în paragraful 34 că: „potrivit dispozițiilor art. 269 din Codul penal, constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului săvârșirea faptelor concretizate în ajutorul dat făptuitorului, sub aspectul laturii subiective presupunând intenția directă calificată prin scop, și anume în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Având în vedere acest aspect, Curtea constată că nu orice faptă ce se concretizează într-un ajutor dat făptuitorului întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului. Astfel, doar dacă se constată că scopul prevăzut de lege — împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate — a fost urmărit prin realizarea faptei, se va reține săvârșirea infracțiunii de favorizare a făptuitorului. În realizarea elementului material al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, autorul acesteia își va fi prefigurat efectul pe care realizarea acestuia îl va avea asupra făptuitorului unei fapte prevăzute de legea penală. Astfel, favorizatorul va avea o reprezentare reală a activității desfășurate de cel favorizat, altfel nu s-ar realiza conceptual activitatea sub forma ajutorului dat făptuitorului.” Totodată, în paragraful 36 al Deciziei nr. 810/2017, printre altele, Curtea Constituțională, a mai reținut, în acord cu doctrina, că: „(...) obiectul juridic special al infracțiunii de favorizare a făptuitorului îl reprezintă relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției penale prin asigurarea descoperirii, cercetării și judecării celor care au comis fapte prevăzute de legea penală și a executării sancțiunilor penale aplicate, în cazul în care aceste fapte constituie infracțiuni. Or, Curtea reține că

art. 126 din Constituție nu se referă la înfăptuirea actului de justiție în materie penală, ci statuează asupra principiului separației puterilor în stat, din care rezultă că justiția se realizează exclusiv prin autoritatea judecătorească, în a cărei componentă intră Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. În aceste condiții, Curtea constată că, în susținerea criticilor de neconstituționalitate, autorii rețin similitudinea de sens între verbele „a înfăptui”/„a realiza” justiția, însă fac abstracție de rațiunea incriminării faptelor reglementate în Codul penal referitoare la infracțiunile contra înfăptuirii justiției, care nu vizează doar acțiuni sau inacțiuni referitoare la procese penale ajunse în faza judecătii.”

— Prin Decizia nr. 64 din 9 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 145 din 27 februarie 2017, în opinie separată, instanța de contencios constituțional a realizat din nou o analiză a obiectului juridic special al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, prevăzută de art. 269 din Codul penal, reținând: „(...) Subliniem în acest sens faptul că infracțiunea de favorizare a făptuitorului face parte din Partea specială — titlul IV al Codului penal — Infracțiuni contra înfăptuirii justiției și are ca obiect juridic special relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, pentru a căror rezolvare nestingherită făptuitorii nu trebuie să fie ajutați să se sustragă raportului juridic penal sau raportului juridic de executare a pedepsei. Situația premisă constă în aceea că o anumită persoană, căreia i se acordă ajutorul, se află în faza cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Ajutorul trebuie acordat în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Această cerință a legii se referă la latura obiectivă a infracțiunii, deoarece ea indică destinația obiectivă a actului de favorizare, și nu finalitatea subiectivă a acestui act. Activitatea judiciară periclitată este tocmai cea a organelor competente pe parcursul procesului penal, începând cu actele de urmărire penală și terminând cu cele de executare.

Având în vedere valoarea ocrotită de lege și conținutul constitutiv al infracțiunii, respectiv elementul material al laturii obiective — astfel cum l-am subliniat mai sus — eventuala realizare a sa, prin emiterea, aprobarea sau adoptarea unui act normativ ar putea constitui o cauză de agravare, în niciun caz neputând fi «sustrasă» incriminării și pedepsirii în condițiile legii. O asemenea reglementare pune în pericol existența statului de drept, consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție, atât în ceea ce privește dimensiunea înfăptuirii justiției, cu consecința încălcării art. 124 din Constituție, cât și a legalității, cu consecința încălcării art. 1 alin. (5) din Constituție.”

— În **jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție de interpretare și aplicare unitară a dispozițiilor legale** nu au fost identificate hotărâri care să fi dat o dezlegare unitară problemei de drept supuse analizei.

Însă, alături de hotărârile indicate în anexele nr. 10—11 (cu referire la prima orientare jurisprudențială)¹⁴ și în anexa nr. 23 (cu referire la a doua orientare jurisprudențială)¹⁵, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a reținut în considerentele Deciziei penale nr. 397 din 21 noiembrie 2014 că „inițiativa de a pune în vedere martorului că are dreptul de a nu se autoincrimina trebuia să fie a organului judiciar deținător al unor date care ofereau suspiciuni privind implicarea martorului la comiterea unei fapte penale. Astfel, o persoană citată spre a fi audiată ca martor, calitate în care are obligația de a spune

adevărul, dacă se autoincriminează ar putea fi pusă sub învinuire, iar în situația în care nu ar spune adevărul, evitând o autoincriminare, ar comite infracțiunea de mărturie mincinoasă. Mecanismul acesta duce întotdeauna, de fapt, la punerea sub învinuire a persoanei și este inechitabil dacă, anterior audierii persoanei în calitate de martor, organele de urmărire penală aveau indicii care creau suspiciunea implicării acesteia în comiterea faptei ce face obiectul audierii în calitate de martor. Dreptul martorului de a nu depune mărturie asupra faptelor care îl expun la urmări decurge din principiul general recunoscut care este de esența unui proces echitabil consacrat de art. 6 din Convenție, și anume dreptul de a nu contribui la propria incriminare (*nemo tenetur se ipsum accusare*)”.

Prin Decizia penală nr. 231/A/9 iunie 2015, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a menținut soluția de achitare a inculpatului acuzat de comiterea infracțiunii de mărturie mincinoasă, reținând că „(...) în doctrina și jurisprudența națională a fost constant susținută, cu valoare de principiu, opinia potrivit căreia dacă martorul, pentru a nu se învinui pe sine de săvârșirea unei infracțiuni, face afirmații neadevărate sau, cu intenție, trece sub tăcere anumite împrejurări esențiale despre care a fost întrebat, el nu ar săvârși infracțiunea de mărturie mincinoasă. În realitate, o asemenea persoană nu mai este «un martor», deoarece el nu mai poate apărea în această calitate în raport cu o eventuală inculpare a sa, din moment ce întrebările ce i se adresează ar conduce, dacă ar răspunde sincer, la implicarea sa într-un proces penal. Într-o asemenea situație, martorului nu i se mai poate cere să fie obiectiv, în același timp în care deasupra sa planează sancțiunea penală”.

În cuprinsul aceleiași decizii s-a făcut trimitere la jurisprudența fostului Tribunal Suprem — Decizia penală nr. 1.975/1979 în care s-a menționat că „(...) principiul potrivit căruia, în cazul în care o persoană, după ce a fost ascultată ca martor în cursul procesului penal, este trimisă în judecată pentru o infracțiune în legătură cu cea care face obiectul judecătii, ea pierde calitatea de martor, devenind inculpat, și nu mai poate fi trasă la răspundere pentru afirmațiile neadevărate făcute cu ocazia ascultării sale în calitate de martor”.

— În **jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene**, precum și în **jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului** nu au fost identificate hotărâri prin care să se fi statuat asupra încadrării juridice date faptei unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată, în sensul de a se stabili dacă aceasta întrunește numai elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă sau pe acelea ale infracțiunii de mărturie mincinoasă în concurs formal cu cele ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului.

Potrivit instanței de contencios european al drepturilor omului, în anumite cazuri, o persoană care este audiată în calitate de martor în cadrul procesului penal poate fi considerată subiectul unei acuzații în materie penală, devenind astfel incidente drepturile persoanei audiate în calitate de martor de a păstra tăcerea și de a nu contribui la propria incriminare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat în hotărârea **Serves contra Franței din 20 octombrie 1997** că atribuirea calității de martor unei persoane și audierea în această calitate, în contextul în care refuzul de a da declarații atrăgea consecințe sancționatorii, reprezintă o practică contrarie art. 6 din Convenție, un martor care are temerea că ar putea fi interogat

¹⁴ Sentința penală nr. 363 din 28 iunie 2017 pronunțată de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, rămasă definitivă prin Decizia penală nr. 13 din 29 ianuarie 2018 a Completului de 5 Judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție; Decizia penală nr. 455/A din 18 noiembrie 2016, pronunțată de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

¹⁵ Decizia penală nr. 203/A din 18 mai 2016, pronunțată de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

în legătură cu aspecte autoincriminatorii având dreptul de a refuza să răspundă întrebărilor în această direcție.

Tot Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg a statuat faptul că o persoană dobândește calitatea de acuzat — care atrage aplicabilitatea garanțiilor stabilite de art. 6 din Convenție — nu la momentul în care îi este în mod oficial conferită această calitate, ci la momentul în care autoritățile naționale au motive plauzibile pentru a bănui implicarea persoanei respective în săvârșirea infracțiunii (Cauza *Brusco împotriva Franței*, hotărârea din 14 octombrie 2010).

Însă, atunci când se examinează problema de a ști dacă dreptul la tăcere — în manifestarea sa directă de a refuza îndeplinirea obligației de a da declarații — poate fi invocat de către martor, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului se realizează, tangențial, o analiză prin raportare la situația concretă a persoanei, reținându-se că, dacă la momentul audierii, organele judiciare o suspectau pe respectiva persoană de săvârșirea infracțiunii, având în vedere celelalte mijloace de probă deja administrate în cauză, existând, așadar, niște suspiciuni, atunci toate drepturile prevăzute de art. 6 în materia acuzației în materie penală sunt incidente, inclusiv dreptul la tăcere, chiar dacă organele judiciare nu dispun efectuarea în continuare a urmăririi penale și audiază persoana în calitate de martor (CEDO, *Sergey Afanasyev c. Ucrainei*, hotărârea din 15 noiembrie 2012, paragraful 58).

7. Analiza pe fond a recursului în interesul legii

Față de multitudinea de hotărâri judecătorești definitive, invocate în sesizarea de recurs în interesul legii cuprinse în anexele nr. 1—23, se constată că problema de drept ce a fost soluționată diferit de instanțele de judecată (existând la nivelul instanțelor practică judiciară neunitară în acest sens) și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție este chemată să se pronunțe prin intermediul mecanismului de unificare a practicii *a posteriori* a recursului în interesul legii se referă la încadrarea juridică a faptei unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal (mărturie mincinoasă) sau în dispozițiile art. 273 alin. (1) din Codul penal în concurs formal cu art. 269 alin. (1) din Codul penal (favorizarea făptuitorului), cu aplicarea art. 38 alin. (2) din același cod.

Astfel, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii constată că în analiza acestei chestiuni de drept se impun a fi avute în vedere deopotrivă aspectele teoretice și practice legate de tipicitatea infracțiunilor de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal și, respectiv, de favorizare a făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) din Codul penal.

Potrivit dispozițiilor art. 269 din Codul penal, **favorizarea făptuitorului** constă în *ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate*.

Obiectul juridic general al infracțiunii de favorizare a făptuitorului îl constituie relațiile sociale a căror ocrotire este asigurată prin apărarea activității de înfăptuire a justiției. Această infracțiune are și un obiect juridic special constituit din relațiile sociale a căror existență este ocrotită împotriva acțiunilor de imixtiune a terților în actul de justiție penală sau în exercitarea până la capăt a dreptului statului de a pedepsi.

Subiectul activ al infracțiunii de favorizare a făptuitorului poate fi orice persoană, cu excepția celui care a săvârșit infracțiunea sau a participat la săvârșirea infracțiunii la care se referă favorizarea, autofavorizarea nefiind incriminată.

Favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, ajutorul dat unui făptuitor primind calificarea de favorizare numai atunci când alte dispoziții de lege nu incriminează ipoteze speciale de favorizare (Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea specială*, vol. IV, Editura Academiei Române, București, 1972, p. 214, ultimul alineat).

Mărturia mincinoasă este incriminată prin dispozițiile art. 273 din Codul penal și constă în *fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele și împrejurările esențiale cu privire la care este întrebăat*.

Obiectul juridic general constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care presupun sinceritate din partea celor ascultați ca martori în orice procedură în care se ascultă martori. Obiectul juridic special al infracțiunii constă în acele relații sociale a căror existență este asigurată prin apărarea activității de înfăptuire a justiției împotriva faptelor de natură să împiedice sau să zădărnicească aflarea adevărului de către organele judiciare.

Subiectul activ este calificat prin calitatea de martor, calitate pe care o au „numai persoanele ce au o sarcină judiciară (...) care decurge din existența unui raport special în care aceste persoane se găsesc față de organul judiciar” (Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ediția a II-a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003, p. 157). Tot în ceea ce privește sfera de cuprindere a calității de martor, în doctrină s-a arătat că „*declarațiile neadevărate făcute de o persoană care nu are calitatea de martor (...) nu îndeplinesc condițiile de tipicitate*” (Sergiu Bogdan, Doris Alina Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 339).

Concluziile sunt în sensul că infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracterul de incriminare generală, neputându-se reține un concurs ideal de infracțiuni în ipoteza unei preținse declarații mincinoase între infracțiunea de favorizare a făptuitorului și infracțiunea de mărturie mincinoasă, aceasta din urmă având caracterul unei norme speciale, astfel că se aplică principiul *specialia generalibus derogant*.

Favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, între infracțiunile de favorizare a făptuitorului și cea de mărturie mincinoasă existând un raport de subsidiaritate de tipul infracțiune generală — infracțiune specială, astfel că presupusul ajutor dat de către inculpatul X nu poate primi calificarea juridică de favorizare a făptuitorului, câtă vreme legiuitorul, prin dispozițiile Codului penal, a incriminat o ipoteză specială de favorizare, în cazul nostru, cea de mărturie mincinoasă.

Infracțiunea de favorizare a făptuitorului nu poate fi reținută decât atunci când nu există alte incriminări speciale ale favorizării, cum este și mărturia mincinoasă. În cazul infracțiunilor contra înfăptuirii justiției care prin specificul lor se pot prezenta ca formă aparte de favorizare, ele își păstrează autonomia și nu pot da naștere unui concurs de infracțiuni doar pentru că, în urma efectelor produse, au împiedicat sau îngreunat cercetările într-o cauză penală¹⁶.

¹⁶ Ca aspect juridic general, favorizarea făptuitorului nu poate fi calificată ca o normă generală față de orice altă incriminare din Codul penal sau din legislația specială, prin urmare, în ipoteze în care fapta comisă întrunește și elementele constitutive ale unei infracțiuni care aduce atingere altor valori sociale, de pildă, ale unei infracțiuni de serviciu sau de corupție, aceasta va fi reținută în concurs cu infracțiunea de favorizare a făptuitorului.

De altfel, **aceasta este opinia unanim acceptată în doctrină** — V. Dongoroz, citat supra, Sergiu Bogdan, Doris Alina Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infrațiuni contra persoanei și contra înlăturării justiției*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 321, M. Udriou, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Editura C.H. Beck, București, 2014 sau M. Udriou, *Drept penal. Partea specială*, Editura C.H. Beck, București, 2018, V. Dobrinou, N. Neagu, *Drept penal. Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2014, **cât și majoritară, în practica judiciară.**

Prin urmare, din perspectiva celor expuse, în raport cu interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor din conținutul normelor legale ce definesc infracțiunile de mărturie mincinoasă și de favorizarea făptuitorului, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va stabili că fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată întrunește numai elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 473 și art. 474 din Codul de procedură penală:

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată întrunește numai elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 14 ianuarie 2019.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
ILIE IULIAN DRAGOMIR

Magistrat-asistent,
Silvia Sanda Iancu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)

Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro

Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72

Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

